KAMIL PIETRASIK ►►

Towarzystwo Azji i Pacyfiku

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8579-0659>**Problemy obszaru postsowieckiego
nigdy nie były tak blisko, jak obecnie**[recenzja książki *Pogranicze cywilizacji.
Współczesne wyzwania Azji Centralnej i Kaukazu*]**The problems of the post-Soviet area were never as close as now**[book review *Pogranicze cywilizacji.
Współczesne wyzwania Azji Centralnej i Kaukazu*]**Проблемы постсоветского пространства были
не такими близкими, как сейчас**[рецензия книги *Pogranicze cywilizacji.
Współczesne wyzwania Azji Centralnej i Kaukazu*]

O mawiana wieloautorska książka jest jedną z kilku publikacji, które ukazują się w ramach serii Biblioteka Azji i Pacyfiku. Praca oprócz słowa wstępnego składa się z czternastu artykułów, których autorami są eksperci z zakresu historii i współczesności Azji Centralnej i Kaukazu. Tekstem, który otwiera rozważania dotyczące wyżej wspomnianych regionów postsowieckich jest „Nowy Szlak Jedwabny jako szansa rozwoju społeczno-ekonomicznego Azji Środkowej”, napisany przez Jakuba Potulskiego. Autor pochyla się nad znaczeniem Jedwabnego Szlaku dla regionu Azji Centralnej. Do atutów tego regionu zalicza się m.in. zasoby surowców i położenie geograficzne (s. 18). Region ten jest tzw. regionem-bramą, który

jest strefą zmienną tranzytową, ułatwiającą kontakty oraz wymianę między dwiema przestrzeniami – imperiami (s. 19). Poruszona również została koncepcja (zapoczątkowana w 2013 r. w Astanie) Nowego Jedwabnego Szlaku z inicjatywy Chin. Celem nadrzędnym jest integracja euroazjatyckiego kontynentu poprzez ułatwienie i przyspieszenie przepływu towarów, kapitału i ludzi (s. 31).

Drugi tekst, zatytułowany „Przestępczość zorganizowana w Azji Centralnej. Wymiar praktyczny i regulacje prawne”, autorstwa Grzegorza Nizioła, poświęcony został istotnym problemom z jakimi borykają się państwa środkowoazjatyckie, a mianowicie przestrzeganiem krajowego ustawodawstwa oraz skupia się na czynnikach wpływających na jego prawidłowe funkcjonowanie. Dowiadujemy się o uwarunkowaniach takich kryminogennych zjawisk, jak m.in.: korupcja, handel ludźmi i organami ludzkimi, przemyt środków odurzających i broni.

Natomiast Zbigniew Girzyński, jeden z redaktorów niniejszej pracy, zaproponował, aby przeanalizować „25 lat stosunków Polski i Uzbekistanu (1991–2016) na tle relacji Polski z innymi państwami Azji Środkowej”. Zgodnie z tytułem jest to przedstawienie 25 lat relacji polsko-uzbeckich po proklamowaniu niepodległości przez Uzbekistan. Wspomniano o podpisanych umowach, tj. o współpracy gospodarczej i handlu oraz o traktacie przyjaźni i współpracy między Polską a Uzbekistanem. Walorem pracy może być zamieszczona przez autora tekstu tabela, która w sposób chronologiczny ukazuje przedstawicieli Ambasady RP w Taszkencie od 1995 r. do dnia dzisiejszego (s. 72–73). Zaletą niniejszych rozważań jest fakt, iż autor wykorzystał cenne źródła pochodzące z Archiwum Sejmu RP, materiały Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP VII kadencji i Dzienniki Ustaw z lat: 1995, 1996, 1997, 2004, 2010 oraz Monitor Polski z lat: 2003, 2004, 2005, 2007, 2008 i 2016.

„Polacy w Uzbekistanie: przeszłość i teraźniejszość”, to temat zaproponowany przez Andrzeja Chodubskiego. Pochylono się nad historią diaspory polskiej w Uzbekistanie, a także rolą Polaków w Uzbekistanie w procesie tworzenia się państwa uzbeckiego przed i po upadku Związku Sowieckiego. Przedstawiono w przejrzysty sposób historię, która ma odpowiedzieć na pytanie: Dlaczego na ziemiach dzisiejszego Uzbekistanu pojawili się pierwsi Polacy i w jaki sposób oni tam dotarli. Na uwagę zasługuje fakt, że

autor w końcowej części tekstu wyodrębnił pięć dość istotnych stwierdzeń dotyczących podjętego tematu badawczego.

Z kolei Adrian Berski zaproponował artykuł pt. „Cele i zadania Zgromadzenia Narodu Kazachstanu w umacnianiu stabilności Republiki”. Dokonana została analiza procesu umacniania się stabilności politycznej państwa kazachskiego. Czytelnik zapoznaje się m.in. ze znaczeniem i celami Zgromadzenia Narodu Kazachstanu.

Kolejny poruszony w omawianej pracy temat to: „Instytucja referendum ogólnokrajowego w Tadżykistanie: regulacje normatywne i praktyka”. Jerzy Szukalski, autor tekstu, pochylił się nad znaczeniem prawnym oraz zastosowaniem referendum ogólnokrajowego na przykładzie Tadżykistanu. Wspomniał również o tym, iż w Tadżykistanie organizacją i przeprowadzaniem referendum ogólnokrajowego, jak i wyborów prezydenckich, parlamentarnych i samorządowych – zajmuje się Centralna Komisji ds. Wyborów i Przeprowadzania Referendów Republiki Tadżykistanu (s. 146).

Następnym interesującym tekstem jest artykuł zatytułowany „Media w dobie konfliktu: przykład prasy postradzieckiego Tadżykistanu”, autorstwa Elżbiety Olzackiej i Pauliny Niechciał. Autorki zaproponowały, aby skupić się m.in. na roli mediów tadżyckich w okresie wojny domowej (1992–1997). Aby lepiej zrozumieć znaczenie mediów i ich misję w omawianym okresie, poruszono historię tadżyckiej prasy i mediów, które istniały jeszcze w ramach Uzbeckiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, a następnie zobrazowano stan tadżyckiej prasy w latach 80. XX w., czyli w okresie tzw. przebudzenia narodowego Tadżyków.

„Cyfryzacja a regulacja środków przekazu w państwach Azji Centralnej. Wybrane przykłady”, to tekst Katarzyny Chałubińskiej-Jentkiewicz. Autorka wskazuje na ważkość znaczenia w dzisiejszych czasach tzw. nowych mediów, czyli Internetu. Autorka analizuje jak wygląda dostęp do Internetu, a także czy występuje przy okazji cenzura treści zamieszczanych na stronach internetowych w państwach Azji Centralnej, tj. Uzbekistanie, Kazachstanie i Kirgistanie.

Z kolei Ksenia Kakareko to autorka artykułu „Standardy ochrony własności intelektualnej w państwach Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej”. Zanim K. Kakareko omówiła kwestie ochrony własności intelektualnej w państwach wchodzących w strukturę Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej, przedstawiła w ujęciu retrospektywnym realia dotyczące ochrony

własności intelektualnej w czasach istnienia Związku Sowieckiego i w latach 90. XX w., wspominając przy tym o poszczególnych dokumentach wówczas obowiązujących w tym zakresie.

„Kaukaz: pogranicze Azji i Europy”, to kolejny istotny wątek pracy zaproponowany przez Andrzeja Chodubskiego. Artykuł dotyczy historii Armenii, Azerbejdżanu i Gruzji. Autor, omawiając czasy sięgające mitów i dziejów starożytnych, a następnie okresu tuż przed naszą erą, próbował znaleźć odpowiedź na pytanie: czy Kaukaz jest częścią Europy czy Azji? W tym celu zaprezentowany został dotychczasowy stan badań polskich badaczy, a także ich spostrzeżenia dotyczące rozważań geograficzno-przyrodniczych Kaukazu.

Natomiast Patrycja Olchowska w artykule „Swoj czy obcy: konstruowanie wizerunku Czeczenów przez Rosjan” skupia się na przedstawieniu różnic w sferze kulturowej, religijnej oraz organizacji życia społecznego pomiędzy Czeczenami na etnicznych Rosjanami. Aby lepiej zrozumieć owo zróżnicowanie między dwoma narodami, których przedstawiciele *de facto* są obywatelami państwa rosyjskiego, P. Olchowska w sposób jasny i nieskomplikowany przedstawia historię kontaktów etnicznych Rosjan z Czeczenami, sięgających czasów Imperium Rosyjskiego. Uwzględnione zostały również m.in. konfrontacje zbrojne Czeczenów z wojskami carskimi oraz pierwsze bunty narodu czeczeńskiego pod koniec lat 80. i na początku lat 90. XX w.

Zbigniew T. Szmurło w tekście „Cywilizacyjne korzenie Armenii” pochylił się nad historią narodu ormiańskiego, a także czasach kiedy tworzyła się państwowość dzisiejszej Armenii. Przypomniał o tym, że Armenia to kolebka chrześcijaństwa. Niniejsze rozważania sięgają odległych czasów, państwa Urartu, Persji, Rzymu, Grecji czy Bizancjum (s. 269). Wtedy to tworzyła się i utrzymywała dzisiejsza bogata kultura armeńska. „Identyfikacja narodowa mieszkańców Kraju Ognia” to przedostatni artykuł w omawianej pracy, autorstwa Natalii Anny Roślik. Autorka dokonała próby analizy tożsamości narodowej mieszkańców państwa azerbejdżańskiego. Praca zawiera jeden wykres, który ułatwia zrozumienie wskaźników ekonomicznych współczesnego Azerbejdżanu i siły, notowania waluty tego kraju, manata, w porównaniu z innymi walutami, m.in. amerykańskim dolarem.

Z kolei „Wsparcie Banku Światowego dla Azerbejdżanu w dziedzinie ochrony środowiska” to ostatni tekst w omawianej pracy, której autorką

jest Krystyna Gomółka. Autorka w ciekawy sposób przedstawia rolę, jaką odegrał Bank Światowy względem Azerbejdżanu w kontekście ochrony jego środowiska. Twierdzi ona, iż problematyka ochrony środowiska naturalnego została dostrzeżona przez rząd Azerbejdżanu dopiero pod koniec ostatniej dekady XX w. (s. 319). Walorem niniejszych rozważań jest użycie niemałej ilości internetowych źródeł w języku angielskim.

Reasumując niniejszą recenzję należy zauważyć, iż wieloautorska praca pod redakcją naukową Joanny Marszałek-Kawy i Zbigniewa Girzyńskiego jest doskonałą warsztatowo. Wykorzystane przez wielu autorów państwowe dokumenty oraz anglojęzyczne informacje okazały się być cennym źródłem ku lepszemu zapoznaniu się z pewnymi procesami oraz zjawiskami. Warto zaznaczyć, iż niniejsza pozycja naukowa z Wydawnictwa Adam Marszałek jest adresowana nie tylko do środowiska naukowego, ale również dla szerszego grona czytelników. Mowa tutaj o osobach, które interesują się historią, sytuacją polityczną państw środkowoazjatyckich lub wydarzeniami mającymi miejsce na Kaukazie.

DR KAMIL PIETRASIK

Badacz niezależny
Towarzystwo Azji i Pacyfiku
kamilpietrasik@interia.pl

Bibliografia

- Marszałek-Kawa, J., Girzyński, Z. (red.). (2016). *Pogranicze cywilizacji. Współczesne wyzwania Azji Centralnej i Kaukazu*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.